

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64

Fylke: Hord og R.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Naustland.

Emne: Død og begravelse.

Bygdelag:

Oppskr. av: Hans Vidnes.

Gard:

(adresse): Fiskabygd.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Både og.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. "Feigdafuglar" (ugle, treklapp o. s. v.)
 "feigdafiskar" (rare ukjende
 fiskar) storfiske ("Det betydde
 sikkert noke. De skal få
 sande mine ord"). merkelige
 sjeldne hendingar, draummar,
 sjeldne natur-
 omringa, uforklarlege, uskyndige
 handlingar.

4. Ukjent i vår bygd, men kjent
 fra ei annen bygd. serleg van-
 leg er det å kunne føreseie
 sin eigen død. 5. stei.

7. Ukjent. Her vanleg at dei døde
 i stova. 10. Vanleg å sende
 bud på presten når dei
 såg det var død.

12. Vanleg å budsende venner
 og slektningar. "Til de sjå
 att han Tex, må de kome
 no, Det lide at ma nå".

13. Vanleg at den døande gav
 "råd og vink" til dei som

etter var. Det hende og at die bestemte om græfeda si.

14 Die nytta uttrykket "somna flytte" no har han fått "sloppe" - om die som har liden mykje, "slokke" og bruke.

15 Die "sag" det, mange merke.

16 Ein no avdød manne her fortalde om ein far sin som gikk på landet sin fyrste jordbrukskule. Styresen der var far til ein mykje kjend politiker, hadde garden sin og jordbrukskule i Vestfold.

Styresen døde og vart "fraver lagd" (lagd på littstia). Då die kom inn til han morgne neu etter, var han på litt fjolene.

17 Ja, ein let die att, og heldt die slitt. 18 Ein batt opp haka.

19 Ikkje skulle, men naboane fekk vite det straks, hendet høyrde garden til, ikkje berre bruket. Så brukte dei å få hjelp frå grannane til å stelle liket "leggje det fram", det måtte gjerast før det vart skaldt, og ein måtte vere fleire om det. Salmebok vart og bruket under haka.

20 Slekta skulle ha bod med same, helst skulle ein gå som kunne seje det skansant, om

Samme 64
S. 3

det frongst. 21 Ukjent. 22 Opna
glaset, hengde duk for glaset
sag eller hva klokka var,
og så måtte ein leggje den døde
fram. 23. Det laut gjerast for
liket var ^{storf} kaldt, ein gjorde det
med same, etter fyrste sjøkket
var over.

24 Liket var lagt på flatt,
hardt underlag som var langt
nok, bord eller fjöler (fjöler
til minst ei littlisle lög på
kvar gard). 25 Ukjent. 26 Tydinga
av ordet og bruket med ukjent
her no, men vi veit det tyder
at nokon er framlegd eller
lagt i kista.

27 Når liket var framlagt, skulle
skulle dødstonet varkast, serleg
sunga. Då brude dei halmen.
Det kunne vere fyr same
dagen eller dagen etter. Når
ein sag brannen, visste ein
om dødsfallet, sjölv om ryktet
ikkje hadde nått ein.

28 Også ektesunga kunne bli
brud, den døde hadde vilja
det, og klode ein ikkje ville
nylke snir, brude dei og.

29 Ukjent. 30 Du sat og gret og
tok sorga og wa seg etter
sjøkket ~~da~~ i stund, så byrja
dei.

30 Det var konne som gjorde det.

slike som visste korleis det skulle gjerast. 32. Dei hadde på seg forklede, gjerne kvite, dei skulle vaske, og vere i berøring med liket, og difor måtte ytterklede vaskast etterpå.

33 Ja. 34 Ja. 35 Ja. 36 Ja, i alle fall ansikt, hender og føter. Let dei liket ha underklede, var ikkje krossen vaska. 37 Ukjent.

38 Dei brukte sveipe. 39. Klede heiter sveipe. 40 Plagget er kjent, namnet visst. Det skulle dekkje kistebotnen og skalmen, lyngel, eller hva det no var, dei la i botnen av kista.

41 Ukjent. Ja, eller let liket ligge i dei underklede det hadde på seg. 42 Ja, kinnene.

48 Ukjent. 49 Ukjent. 50 Ukjent.

51 Før laga dei kista på garden. Grammane hjelpest, gjerne saman med ein kunnig smittar. Svøpet var kjøpt, for gamle folk hadde dei det helst liggjande, og så sydde dei det heime.

Gamle folk hadde det liggjande ferdig. Kring 1930 - tok dei til å kjøpe alt ferdig. 52 Dei får det ferdige papirsvøpet saman med kista.

Emne 64
6.6

53 Jar. 54 Ukjent. 58 Jar. til gamle folk. Du syntte for det sjölve.
 59 Så langt eg veit, berre spitar.
 60 I mi tid kjøpte haudtak av jarn. 61 Mennene i grav-
 nelaget og gjerne ein snikkar.
 Ein tok ikkje betaling for slikt arbeid. 62 Svart farge for, no kvit. Laga av svart-
 måling i hurtigtommande veske, t. d. serpentin og lie-
 olje. 63 Ca 1925. 64 Nei, ukjent.
 65 Helst hulespo av kista.
 66 Også fylt med fin spo eller med t. d. ho. 67 Ferdige kjøpt, kvit kiste, 68 Ukjent men det hende dei let ringar gå i grava med den døde.
 69 Ukjent. 70 Karo av grav-
 kar, kant av bar rundt kista
 71 Ukjent. 72. Ukjent. 73 Vi veit at eit gammalt hus her i bygda hadde lik-glugg. Lika vart tekne ut den gluggen.
 74 Slekt, vener og nærmaste gramar blii bedne saman "å legge liket i kista". Det er skikk enno. Då tok dei liket av plassen, la det på lakenet i kista og pynta det der, d. v. s. ha på likkledder. Dei song av salmeboka og las av bibelen eller bønnebøker.
 75 Ukjent. 76 Kista svart så boren ut, i loa, i ein Kjeller.

14091

til slabburet, eller der det
 kørde. 77 Kommet blei ikkje
 pynta. Vindauga var gjerne
 tildekte. Eine strødde dei
 fyrst på gravferdsdagen.

78 Dører atlatne, vindauga
 oppe (for littlukta) men gjerne
 tildekte. 79 Ukjent. 81 Så vidt
 eg veit, fyrst på gravferds-
 dagen. Då strødde dei seggen
 ut frå huset og, gjerne noko
 bart på hovedveggen og.

82 Ukjent. 83 Eine la loket på.

84 Firkanta, så stor at han
 dekte ansiktet dei folda hendene

85 Sveilleduken ? 86 Ja, alle
 kunne komme for å sjå
 den døde att, dersom ikkje
 liket var for mykje fare,
 (falma, lukkande). 87 Nei.

89 Ja. 90 Ikkje gå bort frå på
 noko slag tilstelningar, fest, o.s.v.

91 Syngjesida varde til etter
 jordferda. s. d. ca 8 dagar.

92 Eine skulle ikkje vise glede.

93 Svart var sorgfargen, eller
 hadde ikkje folk her råd
 til å ha ekstra syreklide.

94 Ukjent. 95 Ukjent. 96 Ukjent.

97 Ukjent. 98 Nei, men ca 8 dagar
 etter døden. 99 Begravelse, gravøl,
 no seinare gravferd.

100 Om stova rømde det, var
 liket bare innatt der, eller i

lóa, eller på lundet. 101 Ja.
 får dei byja, så folk kunne
 få sjå ein alt. Men då måtte
 ikkje liket vere for mykje fare.
102 Utkjent. 103 For let dei brenne
 lys ved kista, men ikkje på
 gravferdsdagen. 104 -
108. Utkjent. 109 Utkjent hva tid
 lysa brenne. 110-113 114 Ja.

115 Ca 1935. 116 Dei song, dactium eller
 ein annan heldt tale. 117 Utkjent.
118-120 Det er helst påvarende som
 ber det no. 122 Fofunden fyrst.
123 Utkjent. 124 Ja, vi kjemmer til
 eit sløkt gammalt hus, no nedrive.
125 Ja, no og. 126 Utkjent. Dei
 fylgde det til sjøen. 129 Dei
 minner som høyrde "gravlaget"
 til, fylgde med. "Gravlaget" kalla
 eit dei gardar som låg innafør
 gravlaget sine grenser, t. d. alle
 Vidnes-gardane. Tylle, på eine
 sida, og Skjerheim på hi. hadde
 sine gravlag. 130 Sidan skyssen
 vart lettare, motorskysse eller
 bilskysse, før kabatar.

131 Ja, helst det. For kom berre
 dei som var bedne. 132 Einbar
 frå hoppa til hovedvegen,
 også gjerne eit band av bar
 lvers over hovedvegen.

133. Nei, ein strør berre einbar
 lvers over hovedvegen.

134 Nei, flagging fyrst på gravferds
 dagen. 135 Alle som vil are dei
 døde, gjerne over heile bygda.

136 Ja. 137 Når dei vissk gravinga
 var over.

138 Nei. 139 Nei. 140 Ukjent. 141 Ukjent.

142 Ukjent. 143 Ukj. 144 Ukjent.

145 Ikkje noko. 146 Ukjent, men det skulle ikkje vere nerr med föl i seg, for då kom ho til "å skylde fölet". Det påstod folk som visst og sikkert. 148 Ja, ein skulle køyre langsam.

149 Heimover kunne ein køyre på fort råd var. det hovde, ikkje kappkøyre. 150 Den som åtte hesten. 151 Ja. 152 Nei, gjekk etter 153-155 Ukjent.

156 No dei pårørande. Ingen krakk. 157 Nei. 159 No pårørande.

160 Ukjent. 161 Ikkje för. no dersom han ikkje har vori i heimen.

162 Ukjent. 163 Ja. No held presten hale der og. 164 Ja, dei song frå sjæen og oppover. Komen til vøingen ca 70 m frå porten ringde kyrkjeklokka. Fylgde ein landevegen, ringde ho noko för. Song også för og etter senkinga. 165 Nei.

166 Ja. 167 ca 1940 ein viss mann som ein kunne leige. Ingen gravar tilsett. Tre kyrkjegardar.

168 Ukjent. 169 Gravlaget ved sjölv gravferda för. No har dei pårørande gjort det, eller leigt folk til det. No kastar gravlaget att, eller dei overlèt arbeidet til ein leigd mann, helst han som plar la seg leige til det. 171 No er jordfestinga

med same, ved prestene. Ukjent
at andre enn presten kastar dei
se spader mold.

172 Ukjent. 173 Dei set gjerne
ei stikke i grava med førebok-
slavaue til den døde på.

174 Med ei flat stor helle over,
med jarkiste over, med klars
av jarn eller tre over. 175

Ikke visse dagar. Helst om våren.
Det er blomster og busker.

176-79 Ukjent noko anna. 177

Helst gravast i ei klå. 180-81 Var
det lite, gjerne stukke inn i
kyrkjegardsmuren, lagd under
ei gravhelle, eller grevi av på-
rørende utan gravferd.

182 Begravelse no helst, eller
gravferd. Gravøl ut rektra til
"stygge" nemning. 183 "Jölvä-
mannen", han som står for
huset og står nærmast avdøde.

184 "Gravlaget" omfata folket i
grenda, så mange som kunne
hengjast for gravinga. Det kom
og au på kor stor gardsin-
ninga var. 185 Ukjent. 186 Ukj.

187 Inga viss, men: "Vil de komme
å fylgje hända Per til grava.
Vi ville gjerne ha dokke der".

188 Ukjent. 189 Ukjent. 190: Frå
10-tida til kvelden, 1 dag.

191 Frukost, middag, non, kveld.

192 Ukj. 193 Ukj. 194 Nei. 195 Det
stausa av seg sjölv nær heile middagen

- heile grunda var med, dei fleste
 i alle fall. 196 Både og. 197 Det
 var kvinnene som bar sendingen
 helst. gravferdsdagen bar også
 mennene. 198 Nei, men dei fekk
 mat. 199 Nei. 200 Nei.
201 No byd dei i avisa, gjer eit
 mål etter gravferda. 202 Nei
 med rusdrikk i gravferd.
203 Nei. 204 Ja, kranse eller ein
 potteblomster. 205 Var ~~brukt~~
 kring 1915.-1920. Etter 1935 vanleg.
206 Heimelaga fyrst, no helst kjøpt.
207 Ja, no brukt på dyrare kranse.
208 Ja, alltid. 209 Bli liggande,
 nokre gøyde til å legge på sineare,
 (Kunstige kranse).
210 Eit mål etter ein er ferdig
 med grava. Ikkje rusdrikk no!
211 Det meir og meir skilt
 å halde begravelsen i bygda
 sitt kedehus eller samlingshus.
 Ei kort andakt i heimen
 før liket vert borte vekk.
212 Ca 1930.